

INSIDE CHINA

PAŹDZIERNIK 2018

波中法律经济研究中心
Polish Research
Centre for Law and
Economy of China

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

DIALOG

POLSKIE CENTRUM STUDIÓW NAD PRAWEM I GOSPODARKĄ CHIN

Polskie Centrum Studiów nad Prawem i Gospodarką Chin (中国法律与经济波兰研究中心) zostało założone w 2016 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Strategicznym partnerem Centrum jest KGHM Polska Miedź S.A. Centrum jest instytucją badawczą, której jednym z podstawowych celów jest prowadzenie badań naukowych w dziedzinie prawa i gospodarki współczesnych Chin i publikacja ich wyników.

Naszą jednostkę tworzy interdyscyplinarny zespół składający się z prawników, ekonomistów, sinologów oraz przedsiębiorców, których łączy doświadczenie związane z realizowaniem projektów w Chińskiej Republice Ludowej.

Centrum działa w czterech obszarach: naukowym, biznesowym, rządowo-samorządowym i studenckim, wspierając polskie podmioty w stosunkach z chińskimi partnerami. W październiku będzie miała miejsce inauguracja flagowego projektu Centrum – Szkoły Prawa i Gospodarki Chin.

Polskie Centrum Studiów nad Prawem i Gospodarką Chin prowadzi nieodpłatne działania finansowane ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach programu „Dialog”, w tym: Raport „Inside China”, szkolenia dla przedsiębiorców oraz pracowników sektora publicznego.

W ramach prowadzonych działań mogą skorzystać Państwo również z odpłatnych usług, świadczonych przez ekspertów, którzy świadczą pomoc analityczną oraz doradczą związaną z działaniami podejmowanymi w Chińskiej Republice Ludowej.

W przypadku zainteresowania naszymi usługami oraz pytań związanych z naszą działalnością zapraszamy Państwa do kontaktu.

Polskie Centrum Studiów nad Prawem i Gospodarką Chin

email: china.law@wpia.uw.edu.pl

tel.: 575 777 688

METODOLOGIA

Raport „Inside China” składa się z części zasadniczej oraz dodatku sektorowego. Część zasadnicza podzielona jest na 9 rozdziałów tematycznych. Każdy rozdział zbudowany jest z trzech podrozdziałów: wydarzeń, tła oraz wniosków.

Wydarzenia zawierają przegląd zdarzeń dotyczących Chińskiej Republiki Ludowej, które miały miejsce w miesiącu poprzedzającym wydanie raportu oraz w opinii autorów mogą mieć wpływ na polskie podmioty. Zostały one wybrane na podstawie przeglądu mediów internetowych w czterech językach – chińskim, angielskim, niemieckim oraz polskim.

Poprawna interpretacja niektórych opisanych wydarzeń wymaga zrozumienia różnic społecznych, gospodarczych, prawnych, historycznych oraz kulturowych. **Tło** zawiera informacje potrzebne czytelnikowi do odczytania kontekstu wybranych wydarzeń. Zostało one przytoczone tylko tam, gdzie jest to niezbędne do poprawnej interpretacji faktów.

W podrozdziale **Wnioski** zawarta jest informacja dla odbiorców raportu o tym, co adresaci powinni zrobić, aby wykorzystać daną perspektywę lub się jej przeciwstawić. Nie z każdym pojedynczym wydarzeniem związana jest jakaś szansa lub zagrożenie, czasem stwarza je kilka zdarzeń łącznie. W raporcie przytoczone zostały również zdarzenia, które nie znajdują odniesienia, lecz świadomość ich wystąpienia może wpływać na proces decyzyjny polskich organów administracji publicznej oraz przedsiębiorców.

Drugą częścią raportu jest dodatek sektorowy, który w każdym kolejnym miesiącu poświęcony jest innemu rynkowi Chińskiej Republiki Ludowej. Wybór danego sektora jest dokonywany na podstawie oceny trendów rynkowych w Polsce oraz Chinach, a także możliwości produkcyjnych i eksportowych polskich przedsiębiorstw.

Raport „Inside China” poświęcony jest w całości Chińskiej Republice Ludowej, ze względu jednak na odmienne warunki społeczno-gospodarcze, kulturowe oraz prawne, wydarzenia dotyczące Tajwanu, Hong Kongu oraz Macau, zostały opisane w raporcie jedynie wtedy, gdy mają istotny wpływ na pozostałą część ChRL.

EKSPERCI ODPOWIEDZIALNI ZA RAPORT „INSIDE CHINA”

Maximilian Piekut

**Zastępca Kierownika Polskiego Centrum
Studiów nad Prawem i Gospodarką Chin**

Absolwent Uniwersytetu Warszawskiego (prawo), Szkoły Głównej Handlowej (finanse i rachunkowość), Uniwersytetu Ludwika i Maksymiliana (LLM). Studiował również na Fudan University (język chiński) oraz China University of Political Science and Law (prawo chińskie)

m.piekut@wpia.uw.edu.pl

+48 575 777 688

Karol Piekut

**Ekspert Polskiego Centrum Studiów
nad Prawem i Gospodarką Chin**

Absolwent Szkoły Głównej Handlowej (finanse i rachunkowość) oraz Mercyhurst College (biznes międzynarodowy oraz zarządzanie). Spędził ponad 5 lat w Szanghaju, gdzie uczył się na Fudan University oraz prowadził firmę handlową.

karol@mpiekut.com

+48 535 733 456

SPIS TREŚCI

Gospodarka	5
Przemysł	9
Rynki finansowe.....	12
High-tech oraz e-commerce	15
Rolnictwo i sektor spożywczy	19
Motoryzacja	22
Energetyka i środowisko	25
Polityka międzynarodowa	28
Edukacja, turystyka oraz sport.....	31
Dodatek sektorowy. Rynek gier	33

GOSPODARKA

Streszczenie

- ▶ Chiny wdrażają politykę podatkową nastawioną na zwiększenie konsumpcji wewnętrznej oraz zapewnienie wzrostu podaży pieniądza na rynku. Zwiększono kwotę wolną od podatku dochodowego dla osób fizycznych, zmniejszono wymogi kapitałowe dla banków komercyjnych, a także podwyższono pensje minimalne.
- ▶ Pekin wspiera lokalne małe i mikroprzedsiębiorstwa. Na zwiększenie ich płynności przeznaczy 3 mld RMB rocznie.
- ▶ W dalszym ciągu rośnie popyt na towary luksusowe.

Wydarzenia

1. Chiński bank centralny ogłosił zmniejszenie wymogu kapitałowego dla banków o 100 punktów bazowych, co zwiększy dostępny na rynku kapitał o około 750 mld RMB¹.
2. W przeciągu ostatnich 40 lat dochód rozporządzalny na mieszkańca w Chinach wzrósł prawie 23-krotnie. W 2017 r. wyniósł on 25 994 RMB².
3. Badanie satysfakcji konsumenckiej (2017年城市消费者满意度测评报告) z 2017 r. przeprowadzone przez Stowarzyszenie Konsumentów Chin wskazuje, że warunki konsumpcyjne stale się poprawia. Dyrektor ds. rozwoju CCPIT, Zhao Ping uważa, że przepisy poprawiające sytuację konsumenta w obrocie prawnym przyczyniły się do zwiększenia zaufania do transakcji internetowych³.
4. Dnia 1 października 2018 r. weszła w życie nowelizacja prawa podatkowego – podatku od osób fizycznych, mająca na celu pobudzenie konsumpcji wewnętrznej. Wprowadzono jednolite koszty uzyskania przychodów w wysokości 5 000 RMB oraz obniżono stawkę podatku o około połowę. Reformę tę określono jako „wielką czerwoną kopertę” (大红包). **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
5. Sektor handlu tradycyjnego powoli przechodzi transformację technologiczną. Wzrostowa tendencja obserwowana w sektorze e-commerce spowodowała, że tradycyjny handel przechodzi stagnację. Handel online ma pobudzić wykorzystanie cyfrowego zarządzania łańcuchem dostaw i sprzedażą, ale ma również pociągać za sobą wydłużenie godzin otwarcia czy wprowadzenie elementów społecznych, takich jak tworzenie

¹ Yen Nee Lee, *China says it's not afraid of a trade war with the US - its actions show otherwise*, cnbc.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

² 人民日报, 民生改善40年巨变: 居民人均可支配收入增长22.8倍, xinhuanet.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

³ 人民日报, 中消协调查报告: 维权不犯难 消费有底气, xinhuanet.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

przestrzeni do wspólnego spędzenia czasu. Trend ten określany jest mianem „nowego handlu” (新零售)⁴.

6. Rynek dóbr luksusowych nadal rośnie, pomimo trwającej wojny handlowej ze Stanami Zjednoczonymi oraz obawy przed dewaluacją chińskiej waluty. Wzrost konsumpcji towarów luksusowych odpowiada za dwie trzecie wzrostu sprzedaży detalicznej⁵. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
7. Dnia 5 listopada 2018 r. zostanie zainaugurowane pierwsze China International Import Expo w Szanghaju. W targach weźmie udział ponad 2 800 firm z ponad 130 krajów, a aż 80 krajów zgłosiło chęć stworzenia stoiska narodowego.
8. Ministerstwo Finansów oraz Ministerstwo Przemysłu i Technologii we wspólnym komunikacie poinformowało, że planuje podjęcie dalszych kroków w celu poprawy płynności małych i mikroprzedsiębiorstw. W latach 2018–2020 Pekin przeznaczy 3 mld RMB rocznie na zmniejszenie kosztów finansowania dłużnego przez wsparcie instytucji gwarancyjnych.
9. Władze miasta Changsha wprowadzają subsydia do wynajmu mieszkań oraz dotację w wysokości 200 tys. RMB dla absolwentów, którzy po ukończeniu studiów zostaną w mieście. Jest to sposób walki z odpływem zdolnej młodzieży do miast przybrzeżnych, takich jak Guangzhou, Shenzhen czy Szanghaj.
10. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (中华人民共和国人力资源和社会保障部) opublikowało listę płac minimalnych dla prowincji oraz metropolii. Najwyższa płaca minimalna obowiązuje w Szanghaju i wynosi 2 420 RMB; jest o tysiąc wyższa niż w prowincji Hainan, gdzie jest ona najniższa.
11. Pekin wykorzystuje sprawę gwiazdy filmowej Fan Bingbing w celu nagłośnienia problemu unikania płacenia podatków w sektorze filmowym. Jak podaje rządowa agencja prasowa Xinhuanet, gwiazdy filmowe w Chinach popadły w „kult pieniądza”, przez co „zatarła się linia moralna”. Sprawa może zapoczątkować proces reformy podatkowej sektora rozrywkowego⁶.

Tło

Pekin pobudza konsumpcję krajową

Władze Chińskiej Republiki Ludowej zmierzają do zwiększenia dochodu rozporządzalnego konsumentów oraz płynności przedsiębiorstw. Reforma podatku od osób fizycznych ma przynieść rezultat w postaci zmniejszenia wysokości daniny prawie o połowę. Nowe stawki podatkowe zostały określone jako „wielka czerwona koperta” (大红包). Czerwona koperta w Chinach symbolizuje prezent pieniężny wręczany przy okazji świętowania chińskiego Nowego Roku.

⁴ 中国新闻网, 新零售借黄金周“攻城略地” 引爆线下消费新热潮, xinhuanet.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

⁵ Bloomberg, LVMH Shows That China's Luxury Shoppers Aren't Finished Yet, bloomberg.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

⁶ 新华网, 光明日报评论员: 更须重警示守规矩立德行, xinhuanet.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

Pekin liczy, że zaoszczędzone w ten sposób środki finansowe pobudzą popyt wewnętrzny. Podobnie należy odczytywać zmniejszenie wymogów kapitałowych dla banków komercyjnych przez Ludowy Bank Chiński. Dodatkowo Ministerstwo Finansów zamierza przeznaczyć 3 mld RMB rocznie na zwiększenie płynności małych i mikrofirm z Państwa Środka. Dziennikarze CNBC twierdzą, że te działania sygnalizują obawę przed gospodarczymi skutkami wojny handlowej pomiędzy USA a Chinami⁷. Elity polityczne ChRL zdają sobie sprawę z konsekwencji wzajemnego nakładania ceł i zamierzają zminimalizować skutki wojny handlowej dla lokalnej gospodarki.

Nałożone przez Stany Zjednoczone cła na towary chińskie z pewnością wpłyną na wysokość eksportu lokalnych producentów, a to przełoży się na niższe wyniki finansowe i potencjalne problemy z płynnością. Wprowadzone narzędzia mają zapewnić, że przynajmniej część produkcji znajdzie odbiorców na rynku lokalnym, co pozwoli przedsiębiorcom uniknąć problemów z nadpodażą produkcji.

Sprzedaż towarów luksusowych nadal wzrasta

Popyt na zagraniczne towary luksusowe w Chinach wciąż rośnie, a koncern LVMH ma szczególne powody do zadowolenia, gdyż sprzedaż jego produktów wzrosła o 10% po trzecim kwartale tego roku, dzięki wzrostowi popytu na nie w Chinach⁸. Wzrost konsumpcji towarów luksusowych może być albo „efektem szminki”⁹, albo dowodem potwierdzającym, że sytuacja chińskich konsumentów jest stabilna. Niezależnie od tego wzrost konsumpcji dóbr luksusowych jest pozytywnym sygnałem dla europejskich producentów marek z kategorii premium.

Wnioski

Rząd

- Pekin w dalszym ciągu wykazuje konsekwencję w stymulowaniu popytu wewnętrznego. **China International Import Expo jest kolejnym sygnałem, że Państwo Środka nadal potrzebuje towarów z Zachodu.** Wzrost dochodu rozporządzalnego – zarówno organiczny, wynikający ze wzrostu PKB, jak i ten stymulowany przez obniżkę podatków – pozwala zakładać, że popyt na towary zagraniczne nie będzie maleć.
- Chiński Bank Ludowy poprzez obniżkę wymogów kapitałowych dla banków komercyjnych **zwiększył podaż pieniądza o 750 mld RMB, co może przyczynić się do dewaluacji yuana.** Dzięki temu produkty chińskie będą bardziej konkurencyjne na rynkach zagranicznych. To sygnał ostrzegawczy mogący oznaczać zwiększenie importu towarów z ChRL, a tym samym negatywny wpływ na bilans handlowy.

⁷ Yen Nee Lee, *China says it's not afraid of a trade war with the US...*

⁸ Yiling Pan, *LVMH Q3 Revenues Climb 10% as Chinese Consumers Continue to Buy*, jingdaily.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

⁹ Zjawisko ekonomiczne, w którym konsumenci odczuwając negatywnie sytuację na rynku kupują więcej towarów luksusowych o niższych cenach (kosmetyki, biżuterię), rezygnując z dużych zakupów, t.j. samochód czy mieszkanie.

Samorząd

- Problem „drenażu mózgów”, czyli zmiany miejsca zamieszkania przez najbardziej utalentowanych absolwentów i pracowników, jest dobrze znany również w Polsce. Osoby wysoko wykwalifikowane poszukują pracy w wielkich ośrodkach miejskich lub za granicą. **Władze lokalne miasta Changsha wprowadziły zachęty pieniężne mające przeciwdziałać niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.** Może się jednak okazać, że nawet dotacje i subsydia nie powstrzymają najbardziej utalentowanych przed wyjazdem. **Wydaje się, że jedynie wysoki wzrost gospodarczy i wzrost płac jest czynnikiem mogącym zatrzymać to zjawisko.** Istotną rolę odgrywają w tym samorządy, które mogą kształtować politykę gospodarczą regionu.

Przedsiębiorcy

- Stały wzrost konsumpcji towarów luksusowych jest sygnałem dla polskich producentów, że **rynek chiński jest nienasycony.** To szansa dla producentów kosmetyków, biżuterii, odzieży oraz innych produktów z kategorii premium. **Polskie marki nie są jednak znane w Chinach, dlatego konieczne jest zaplanowanie odpowiedniej strategii marketingowej.**
- China International Import Expo to doskonała okazja do prezentacji swojej oferty produktowej w Chinach oraz do nawiązania współpracy z lokalnymi dystrybutorami. To pierwsza edycja targów, jednak z pewnością można przyjąć, że będzie to impreza cykliczna. **Warto już teraz zaplanować swój udział w niej w następnym roku.** Pierwszym krokiem powinna być rejestracja znaku towarowego.
- Dochody rozporządzalne chińskich konsumentów rosną nieprzerwanie od 40 lat. Wraz z ich wzrostem Chińczycy są coraz bardziej skłonni kupować towary zagraniczne. Ograniczona podaż produktów amerykańskich będzie zastępowana produktami z Europy.

PRZEMYSŁ

Streszczenie

- ▶ Chiny powiększają listę leków refundowanych. To odpowiedź na brak dostępności leków, w szczególności przeciwnowotworowych.
- ▶ W Hainanie zainaugurowano otwarcie kolejnej strefy wolnego handlu.
- ▶ Eksport smartfonów z ChRL spada w porównaniu do analogicznego okresu w poprzednim roku.
- ▶ Pierwszy samolot pasażerski chińskiej produkcji trafi do użytku na początku 2019 r.
- ▶ Chiny inwestują w rewitalizację obszarów wiejskich.

Wydarzenia

1. BASF, największe przedsiębiorstwo chemiczne na świecie, poinformowało o zawarciu porozumienia z China's Sinopec Corp. mającego na celu budowę instalacji krakingu parowego. Obie spółki obejmą po 50% udziałów w nowej instalacji. To druga wielka inwestycja BASF w Chinach w przeciągu ostatnich czterech miesięcy.
2. Chińskie Biuro Ubezpieczeń (国家 医疗 保障 局) zatwierdziło dodanie do listy leków refundowanych 17 nowych leków przeciwnowotworowych, które będą refundowane w wysokości 56,7%.
3. Dnia 16 października 2018 r. zainaugurowano otwarcie dwunastej pilotażowej strefy wolnego handlu (*Free Trade Zone*), obejmującej prowincję Hainan. Strefa ma być kolejnym krokiem w kierunku otwarcia Państwa Środka na zagraniczny biznes.
4. Eksport chińskich smartfonów w pierwszych trzech kwartałach 2018 r. spadł o 17% w porównaniu do analogicznego okresu w poprzednim roku. W ciągu pierwszych dziewięciu miesięcy 2018 r. wysłano za granicę 305 mln chińskich smartfonów.
5. Pierwszy samolot pasażerski chińskiej produkcji ARJ21, zaprojektowany oraz wyprodukowany przez rządowe konsorcjum ACAC, został zakupiony przez chińskie linie lotnicze Tianjiao Airlines. 25 takich samolotów zostanie oddanych do użytku w ciągu pięciu najbliższych lat. Pierwsze loty nowym samolotem odbędą się na początku 2019 r.
6. Dnia 23 października 2018 r. otwarto najdłuższy na świecie most morski pomiędzy Hong Kongiem a Zhuhai. Most ma długość 55 kilometrów i skraca czas przejazdu z Hong Kongu do Zhuhai z trzech godzin do pół godziny.
7. Rynek Państwa Środka zmienia się tak dynamicznie, że czasem długoletnia historia marki powoduje, iż produkt staje się nieatrakcyjny dla młodszych konsumentów. Dlatego producenci marek z długą tradycją, takich jak 德州扒鸡 (sektor spożywczy)

czy 六神 (perfumy), tworzą nowe „brandy”, które mają być atrakcyjniejsze dla młodych klientów.

8. Pekin ogłosił początek wdrażania „Strategicznego Planu Rewitalizacji Obszarów Wiejskich 2018-2022” (乡村振兴战略规划2018-2022年). Uwzględniono w nim m.in. zbudowanie infrastruktury transportowej, energetycznej oraz inne inwestycje o łącznej wartości 4,52 bln RMB. Celem planu jest integracja obszarów miejskich oraz wiejskich, przyspieszenie wzrostu gospodarczego tych drugich oraz wzrost stopy życia poza miastami¹⁰. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
9. W Chinach średnio co tydzień dwie osoby stają się miliarderni. W ciągu dwóch lat Chiny „wyprodukowały” 50 tak zwanych „jednorożców” – firm o wartości co najmniej miliarda USD, nieco mniej niż w Stanach Zjednoczonych (62).

Tło

Chińska wieś – problematyczny temat dla Pekinu

Dynamiczny wzrost gospodarczy ChRL w ostatnich trzech dekadach przejawia się w ciągłym rozwoju głównych ośrodków miejskich, w szczególności miast portowych. W poszukiwaniu dobrobytu ludność obszarów wiejskich od lat przeprowadza się do Pekinu, Szanghaju, Shenzhen czy Guangzhou. Władze ChRL starały się ograniczyć tę migrację – najpierw poprzez utrudnienia administracyjne (wysokie wymagania uzyskania statusu rezydenta miasta, co umożliwiało rejestrację samochodu czy chociażby wysłanie dzieci do szkół w danym mieście), lecz nie przyniosło to pożądanego efektu. W zamian wykształciła się grupa pracowników migrujących, którzy wprawdzie mieszkali na wsi, ale dojeżdżali do pracy w mieście.

„Strategiczny Plan Rewitalizacji Obszarów Wiejskich 2018-2022” to kolejny etap próby poradzenia sobie z problemem pracowników migracyjnych. Problem leży bowiem w ogromnej dysproporcji dochodów i jakości życia pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi. Władze starają się przeznaczyć środki na wyrównanie szans oraz podniesienie jakości życia poprzez inwestycje infrastrukturalne, energetyczne czy obejmujące zapewnienie sprawnej kanalizacji i dostępu do czystej wody.

Wnioski

Rząd

- Druga inwestycja BASF w Chinach w przeciągu czterech miesięcy pokazuje, że wycofaniu się amerykańskich firm z tego państwa towarzyszy wzmożona aktywność inwestycyjna firm europejskich. **To najlepszy okres na negocjację dużych kontraktów inwestycyjnych i handlowych na szczeblu rządowym.**

¹⁰ 经济参考报, 农村基建启幕规模或超四万亿 多部门加快酝酿施工图, xinhuanet.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

Rząd

- **Dopuszczenie samolotu ARJ21 do transportu komercyjnego to pierwszy sygnał, że sektor lotniczy w Chinach będzie się dynamicznie rozwijał.** Jest to jeden z priorytetów chińskiego rządu. Dlatego jest to dobry czas na to, aby polski sektor lotniczy pomyślał o współpracy z chińskimi firmami, zanim na rynek wejdą globalne koncerny.

Samorząd

- Ambitny plan rewitalizacji obszarów wiejskich ma na celu zmniejszenie dysproporcji pomiędzy wsiami a miastami. **Obecna sytuacja pokazuje, jak ważne są połączenia infrastrukturalne, które umożliwiają integrację tych obszarów oraz ich udział we wzroście stopy życia.**
- Uczynienie strefy wolnego handlu z całej prowincji to nowość w chińskiej polityce gospodarczej. **To działanie z pewnością zwiększy zainteresowanie inwestorów zagranicznych wyspą Hainan i być może rozwiąże problem jej izolacji od reszty Chin.**

Przedsiębiorcy

- Miasta tzw. pierwszego rzędu (Szanghaj, Pekin, Guangzhou, Shenzhen oraz Tianjin) są wysoce zinternacjonalizowane i cieszą się dużym zainteresowaniem zagranicznych firm. Trudniej jest tam nawiązać współpracę. **Polskie firmy powinny brać pod uwagę ośrodki, które nie cieszą się taką popularnością, pomimo sprzyjających warunków prawnych. Przykładem takiego regionu jest właśnie prowincja Hainan.**
- Długa tradycja i niezmienny przez lata „brand” nie jest atrakcyjna dla młodych konsumentów. **To, co przez lata gwarantowało sukces na rynku, obecnie staje się niemodne, a firmy tworzą specjalne marki i linie z myślą o młodszych konsumentach.**

RYNKI FINANSOWE

Streszczenie

- ▶ Chiny otwierają sektor bankowy dla przedsiębiorstw zagranicznych. Opublikowany projekt nowej ustawy zezwala bankom zagranicznym otwierać oddziały w Państwie Środka.
- ▶ Pekin walczy z brakiem płynności na giełdzie spowodowanym przez zaciąganie zobowiązań pod zastaw akcji.
- ▶ Spółka Meican pozyskała 4,1 mld RMB w drugiej rundzie finansowania.
- ▶ Tempo wzrostu oprocentowania kredytów hipotecznych w Chinach spowalnia.

Wydarzenia

1. Chiński regulator finansowy (中国银行保险监督管理委员会) opublikował projekt ustawy, która umożliwi zagranicznym bankom prowadzenie działalności w Chinach. Warunkiem ma być posiadanie rezerw kapitałowych w wysokości 8% denominowanych w RMB. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
2. Meican, chińska aplikacja pomagająca rolnikom sprzedawać warzywa do restauracji, uzyskała 4,1 mld RMB w trakcie drugiej rundy finansowania. W pierwszej rundzie finansowania spółka uzyskała 19,2 mld RMB. Aplikacja pozwala ominąć pośrednika w transakcji pomiędzy producentem a odbiorcą.
3. Oprocentowanie kredytów hipotecznych w Chinach rośnie nieprzerwanie od 21 miesięcy. Obecnie średnie oprocentowanie wynosi 5,7% rocznie. Tempo wzrostu oprocentowania jednak spada z każdym miesiącem¹¹.
4. Chiński koncern AGD Haier chce przejąć włoską grupę Candy. Oferta wykupu wynosi 475 mln EUR.
5. Pekin boryka się z problemem zastawów pod akcje. Na rynku powstała obawa, że spadek cen akcji wymusi wyprzedaż akcji użytych jako zabezpieczenie długu. Problem dotyczy akcji wartych 4 bln RMB. Władze ChRL planują powołanie funduszu inwestycyjnego o portfelu w wysokości 100 mld RMB w celu wykupu akcji spółek, które są pod presją spowodowaną zastawami.
6. Chiński regulator finansowy (中国银行保险监督管理委员会) wydał oświadczenie, w którym wzywa banki do niewymuszania na pożyczkobiorcach sprzedaży akcji, pod zastaw których zostały zaciągnięte zobowiązania.

¹¹ 中新经纬, 全国首套房贷利率涨幅持续回落 影响买房的重磅信号显现!, people.com.cn (dostęp: 31.10.2018 r.).

7. China Life Insurance Co. planuje pozyskać 20 mld RMB poprzez sprzedaż nowego produktu. Środki uzyskane w ten sposób mają zwiększyć płynność spółek notowanych na giełdzie.
8. Fundusze Ubezpieczeń w Chinach zanotowały w 2017 r. zysk w wysokości 3,6 mld RMB. Za 60% zysku odpowiadają ubezpieczenia na życie, a ubezpieczenie zdrowotne – tylko za 12% tej kwoty. 32,4% wszystkich wydatków na zdrowie ponoszone jest z budżetu domowego. To znacznie wyższy odsetek niż w krajach rozwiniętych.
9. Dnia 25 października 2018 r. Chińska Agencja Wymiany Walutowej wydała oświadczenie podsumowujące bilans wymiany walutowej w pierwszych trzech kwartałach 2018 r. Zgodnie z oświadczeniem rynek walutowy w całym okresie był stabilny. Suma wymiany handlowej wyniosła 196,6 mld RMB. Okres ten cechowało znaczne zmniejszenie transakcji w dolarach amerykańskich¹².
10. Według danych agencji Xinhuanet średnie wynagrodzenie prezesa spółki notowanej na giełdzie w Chinach wynosi 770 tys. RMB rocznie. Tylko czterech prezesów otrzymało wynagrodzenie powyżej 10 mln RMB, a prawie czterdziestu z nich ponad 5 mln RMB¹³.
11. Dyrektor generalny Norges Bank Investment Management – największego na świecie funduszu majątkowego, Yngve Slyngstad ogłosił, że w ciągu następnych 10 lat jego fundusz i pozostałe duże fundusze majątkowe kilkukrotnie zwiększą inwestycje w obligacje i inne aktywa chińskie. Do tej pory fundusz zainwestował w Chinach 25 mld USD¹⁴.

Tło

Liberalizacja sektora finansowego

Zapowiedź dopuszczenia zagranicznych banków do zakładania oddziałów w Chińskiej Republice Ludowej pojawiła się w zeszłym roku. Pekin traktuje sektor finansowy jako strategiczny, a przez to chce go chronić przed potencjalnym niekontrolowanym wpływem zagranicznym. Warto zwrócić uwagę na to, że dopiero po roku pojawił się projekt ustawy realizujący zapowiedź z początku 2017 r., a uchwalenie i wprowadzenie ustawy w życie może potrwać jeszcze kilka lat. Najwcześniejszy realny termin wejścia w życie regulacji to początek 2020 r.

Nie należy oczekiwać, że zagraniczne oddziały banków będą traktowane na równi z chińskimi bankami. Z pewnością zakres ich działalności będzie ograniczony; wstępnie mówi się o prowadzeniu rachunków oszczędnościowych. Zapewne takie oddziały będą mogły udzielać kredytów. Niewątpliwie jest to jednak krok w stronę liberalizacji chińskiego

¹² 中国新闻网, 外汇局: 中国前三季度跨境资金流动总体平稳 呈现五大特点, people.com.cn (dostęp: 31.10.2018 r.).

¹³ 上海证券报, 同为A股董事长, 年薪相差1000倍 有人高逾千万 有人仅1万出头, xinhuanet.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

¹⁴ Gwladys Fouche, Norway wealth fund's China investments bound to grow, says CEO, reuters.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

sektora bankowego, a zakres działalności prowadzonej przez zagraniczne oddziały banków będzie rozszerzał się w przyszłości. Z pewnością stanie się to w momencie, kiedy elity ChRL uznają, że chińskie banki mogą w pełni konkurować z zagranicznymi graczami.

Warto zwrócić uwagę na sposób funkcjonowania rynku finansowego w Chinach przez pryzmat problemu zastawu na akcjach. Pierwszym krokiem jest identyfikacja problemu występującego w Państwie Środka przez władze ChRL. Następnie regulator wzywa do podjęcia/zaprzestania jakiejś czynności. Władze ChRL powołują fundusz, który w rynkowy sposób ma wspomóc rozwiązanie problemu, a podmioty zależne od skarbu państwa ChRL stosują się do wezwania regulatora. Ten „półrynkowy” sposób rozwiązywania problemów finansowych w Chinach jest modelem powtarzalnym, co pokazuje, że rynek finansowy w Chinach nie do końca dojrzał do rynkowych zasad.

Wnioski

Rząd

- **Projekt dopuszczenia działalności zagranicznych banków do obrotu prawnego w ChRL to szansa dla banków należących do Skarbu Państwa. Warto rozważyć opłacalność podjęcia takiej działalności oraz jej znaczenie dla wymiany handlowej pomiędzy RP a ChRL.** Należy się spodziewać, że omawiane regulacje wejdą w życie dopiero w 2020 r., **jednak szybkie wejście na rynek może sprawić, że polskie banki wyrobią sobie markę i zostaną uznane za pioniera.**

Przedsiębiorcy

- **Meican** wydaje się być niezwykle prostą aplikacją, a równocześnie rozwiązuje istotny problem rynkowy pośredników. **Skracanie łańcucha dostaw to zjawisko, które obserwujemy w Chinach od kilku lat.** Skala Chin powoduje, że **prosta aplikacja może pozyskać kilka miliardów użytkowników oraz odnieść sukces rynkowy, osiągając przy tym znaczne dochody.**
- **Dopuszczenie banków zagranicznych do obrotu w ChRL może zdecydowanie ułatwić funkcjonowanie zagranicznych przedsiębiorstw w Państwie Środka w zakresie wymiany handlowej.** Poza strefami wolnego handlu istnieją liczne ograniczenia walutowe w rozliczaniu i transferowaniu zysków czy w samym dokonywaniu transakcji. **Obecność zagranicznych banków ułatwi transakcje walutowe.**

HIGH-TECH ORAZ E-COMMERCE

Streszczenie

- ▶ Cyberprzestępczość staje się poważnym problemem w Chinach. Jej ofiarami są użytkownicy Apple.
- ▶ Azjatyckie kraje uruchamiają płatności Alipay i WeChat w celu przyciągnięcia turystów.
- ▶ Didi Chuxing wprowadza czarną listę, co ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa użytkowników po ostatnich skandalach związanych z przejazdami ride-hailing.
- ▶ Pekin walczy z szarą strefą w sektorze e-commerce.
- ▶ E-commerce zmienia nawyki żywieniowe chińskich konsumentów.

Wydarzenia

1. Czołowi chińscy dostawcy usług płatniczych ostrzegają przed cyberprzestępcami, którzy wykorzystują skradzione identyfikatory Apple ID do włamywania się na konta klientów i dokonywania transakcji lub wypłacania gotówki. Wielu klientów Alipay i WeChat, którzy są jednocześnie użytkownikami iPhone'a, łączy swoje portfele cyfrowe ze swoimi identyfikatorami Apple ID. Po uzyskaniu dostępu cyberzłodzieje mogą przekazywać pieniądze na konta zewnętrzne.
2. Huawei chce konkurować z największymi amerykańskimi firmami technologicznymi w dziedzinie półprzewodników. Największy chiński producent telefonów komórkowych zaprezentował swoje najnowsze chipsety z serii Ascend, zdolne do uczenia maszynowego (*machine learning*), które, zgodnie z przewidywaniami, mogą śmiało zdominować amerykańskie projekty Qualcomm Inc. i Nvidia Corp.
3. Płatności mobilne nie tylko zmieniają sposób podróżowania po Chinach, ale także wpływają na preferencje, zachowania i wzorce konsumpcji chińskich turystów. Aby przyciągnąć chińskich turystów, zagraniczne firmy powinny uruchomić mobilne usługi płatnicze. Dziś jest już coraz więcej krajów, gdzie oferuje się płatności w Alipay i WeChat. Przykładem są: Japonia, Korea Południowa oraz kraje Azji Południowo-Wschodniej. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
4. Największa chińska aplikacja ride-sharingowa, Didi zostanie rozbudowana o funkcję „czarnej listy”. Jest to część aktualizacji, która obejmuje również ulepszenia istniejących opcji, takich jak przycisk bezpieczeństwa, kontakty alarmowe i ostrzeżenie przed nieletnimi pasażerami. Jednak w przeciwieństwie do poprzednich ulepszeń w zakresie bezpieczeństwa, które koncentrowały się głównie na bezpieczeństwie pasażerów, funkcja „czarnej listy” może być dostępna również dla kierowców. Gdy pasażer lub

- kierowca doda kogoś do „czarnej listy”, aplikacja przez 12 kolejnych miesięcy unie-
możliwi ponowny kontrakt z tą osobą.
5. Chińska firma technologiczna Huawei ogłosiła nową platformę usług w chmurze do symulacji komputera kwantowego o nazwie HiQ. Usługa ta poza symulatorem obliczeń kwantowych obejmuje także możliwość programowania kwantowego w celu rozwoju oprogramowania symulatora. Platforma HiQ zostanie udostępniona publicznie, aby umożliwić szerszemu gronu badania kwantowe.
 6. Mikroroboty medyczne mogą być wykorzystywane w chirurgii, terapii, obrazowaniu i diagnostyce. Robot kapsułowy, nad którym pracuje prof. Feng Lin z School of Mechanical Engineering of Beijing University of Aeronautics and Astronautics wraz z zespołem, może być podłączony do ciała człowieka za pomocą bezprzewodowego źródła zasilania oraz technologii VR i AI. Umieszczone w żołądku lub jelicie cienkim pacjenta roboty są w stanie przesłać lekarzowi dokładne zdjęcia. W przyszłości oczekuje się, że mikro- lub nanoroboty wejdą do naczyń krwionośnych i kanałów ludzkiego ciała, aby umożliwić lepszą diagnostykę chorób.
 7. Dnia 1 stycznia 2019 r. wejdzie w życie nowelizacja chińskiej ustawy o e-commerce. Jeszcze przed jej wejściem w życie toczy się krajowa debata na temat ujawniania dochodów przez małe firmy, które dostarczają towary do konsumentów na rynku e-commerce. Kontrowersje budzi obowiązek dołączania faktur, który do tej pory był ignorowany, co prowadziło do zaniżania dochodu przez te firmy.
 8. Rynek e-commerce zmienia nawyki żywnościowe konsumentów w Chinach. Chińczycy rezygnują z gotowania oraz kupowania świeżych produktów na rzecz zamawiania posiłków i robienia zakupów spożywczych przez Internet. W 2016 r. weszły w życie przepisy regulujące kwestie bezpieczeństwa żywnościowego usług i towarów zamawianych przez Internet. Eksperci wskazują jednak, że część dostawców próbuje unikać wejścia pod reżim ustawy¹⁵. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
 9. Dnia 25 października 2018 r. połączona grupa naukowców chińskich oraz amerykańskich ogłosiła, że odkryła mechanizm neuronowy, który kontroluje zasypianie oraz wstawanie. Neuron odpowiedzialny za to został nazwany „APDN1”.

Tło

WeChat i Alipay - czyli jak przyciągnąć chińskich turystów

W 2015 r. ponad 56 mln Chińczyków wyjechało za granicę w celach turystycznych. Rok później liczba ta wzrosła o 3 mln i w cały czas rośnie. Chińscy turyści wydają najwięcej na świecie, a ich wydatki stanowią około 21% światowych wydatków na podróże. Trzy dekady nieprzerwanego wzrostu gospodarczego sprawiły, że coraz więcej osób w Chinach stać na podróże zagraniczne. Nawet osoby starsze po raz pierwszy w życiu

¹⁵ Zhang Pengyu, 网售食品，要让每一顿饭吃得放心, people.com.cn (dostęp: 31.10.2018 r.).

wybierają się w podróże zagraniczne. W przypadku młodych osób możemy mówić, że wycieczki zagraniczne czy urlopy spędzane za granicą stanowią nieodłączny element życia codziennego. Nie dziwi zatem, że poszczególnym krajom zależy, aby przyciągnąć jak największą liczbę chińskich turystów. W tym celu oprócz tradycyjnych metod reklamy usług turystycznych firmy z tej branży oraz agencje rządowe próbują tworzyć warunki sprzyjające chińskim turystom.

Chińczycy są społeczeństwem bezgotówkowym, nawet osoby starsze korzystają z aplikacji mobilnych do regulowania codziennych rachunków czy zakupów. Najpopularniejszymi aplikacjami płatnościowymi są Alipay (Grupa Alibaba) oraz WeChat (Grupa Tencent). Za pomocą wymienionych aplikacji można nie tylko zapłacić za zakupy w Internecie, ale również w sklepie spożywczym, rachunek za prąd czy za artykuły spożywcze na straganie ulicznym. Poziom zaufania do płatności mobilnych w Chinach jest znacznie wyższy niż w Europie czy w USA. Używanie aplikacji w celu zapłaty jest codziennym nawykiem Chińczyków.

Trendy na rynku żywności w ChRL

Rynek dostaw posiłków oraz produktów spożywczych zamawianych przez aplikacje na smartfona jest tak duży, że wywiera ogromny wpływ na handel detaliczny. Lokalni sprzedawcy zaczynają tracić konsumentów i przenoszą swoje usługi do sieci. W niektórych dzielnicach wielkich miast, takich jak Szanghaj czy Pekin, doprowadziło to do zamknięcia lokalnych bazarów. W Chinach istnieje wiele (jeśli nie kilka tysięcy) aplikacji specjalizujących się w gastronomii, a najpopularniejsze z nich to: Ele.me, Baidu Waimai, Meituan oraz Enjoy.

Jednocześnie prowadzi to do zmiany nawyków żywieniowych. Gotowanie własnych posiłków zabiera za dużo czasu oraz jest kosztowne, stąd popularność kateringów. Z drugiej strony powstaje „ruch oporu” czy nowy trend – „powrotu do korzeni”. Kusi on potrawami „takimi jak w domu” oraz modą na gotowanie i dzielenie się zdjęciami swoich posiłków. Oczywiście ten drugi trend został również skomercjalizowany, chociażby przez aplikacje *home-cook*.

Wnioski

Rząd

- Problemy z cyberbezpieczeństwem nie dotyczą tylko Chin, ale każdej rozwiniętej gospodarki na świecie, w coraz większym stopniu opartej na technologiach elektronicznych. **Państwo Środka wykonując skok technologiczny z ery „pre-web” do ery „mobilnego Internetu”, obecnie musi nadrobić zapóźnienia związane z bezpieczeństwem.** Stwierdzić należy jednak, że we wspomnianym przypadku nie zawiodła technologia chińska, lecz amerykańska.
- **Jednocześnie wykorzystanie niektórych z tych technologii w Polsce może okazać się korzystne.** Chodzi głównie o aplikacje płatnościowe takie jak Alipay oraz WeChat. Obie te aplikacje mogą wielokrotnie zwiększyć liczbę turystów z Chin. Chińskie media społecznościowe są świetnym sposobem nie tylko na promocję turystyki, ale także na budowę polskiej marki.

Rząd

- **Warto również zwrócić uwagę na sektor hi-tech**, w którym Chiny powoli osiągają przewagę konkurencyjną. Polskie uczelnie techniczne oraz medyczne mogą skorzystać ze współpracy z chińskimi partnerami (mikroboty medyczne). Inne dziedziny to *machine learning* czy komputery kwantowe.

Samorząd

- Japonia i Korea Południowa wykorzystują aplikacje płatnościowe oraz społecznościowe w celu popularyzacji swoich krajów. **To bardzo dobry sposób, aby dotrzeć do chińskich odbiorców i budować rozpoznawalność oraz zaufanie do regionu.** W szczególności dotyczy to jednostek samorządu terytorialnego, o których istnieniu w Chinach niewiele wiadomo.

Przedsiębiorcy

- Przed wejściem na rynek chiński konieczne jest zbadanie tego rynku oraz technologii na nim występujących. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że jeśli u nas proces dalej odbywa się w sposób tradycyjny, to w Chinach został już przeniesiony do Internetu. Meican, aplikacja łącząca rolników z restauracjami, to przykład tego, jak producenci rolni mogą sprzedawać w Chinach. Należy zaznaczyć, że nie dotyczy to tylko rolnictwa, a prawie każdego sektora.

ROLNICTWO I SEKTOR SPOŻYWCZY

Streszczenie

- ▶ W Chinach rośnie rynek produktów kawowych oraz kawiarni.
- ▶ Władze ChRL podejmują działania na rzecz zmniejszenia uzależnienia gospodarki od importu soi. Rośnie jej produkcja krajowa.
- ▶ Rząd ChRL wprowadza nowe inicjatywy dotyczące rewitalizacji obszarów wiejskich.

Wydarzenia

1. Rynek kawiarni jest uznawany za jeden z najbardziej perspektywicznych w Chinach. Prognozuje się, że do 2022 r. wzrośnie on o 32%, osiągając wartość 79,4 mld RMB. W 2017 r. wartość tego rynku wyniosła 60,1 mld RMB¹⁶. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
2. Chińczycy wieloma metodami starają się ograniczyć konsumpcję soi w związku z trwającą wojną handlową ze Stanami Zjednoczonymi, jednym z największych dostawców tych nasion. Chiny, które zwykle kupują około dwie trzecie sprzedawanych na całym świecie zbiorów soi, teraz musiały podjąć takie kroki, jak przejście na alternatywne surowce oraz obniżenie zawartości białka w paszy dla zwierząt.
3. Chiny oczekują rekordowych zbiorów soi, wspieranych przez rządowe dotacje i korzystną politykę upraw. Wzrost krajowych zapasów tego zboża jest skutkiem chińsko-amerykańskiej wojny handlowej. Chiński import soi spadnie o jedną czwartą w ciągu ostatnich trzech miesięcy 2018 r., ponieważ nabywcy ograniczają zakupy ze Stanów Zjednoczonych. Niektórzy eksperci przewidują, że na początku przyszłego roku będziemy mieli do czynienia z niedoborem tych nasion oleistych, co podniesie ceny kluczowego źródła białka w paszach dla zwierząt.
4. W celu przyspieszenia rozwoju rolnictwa w obszarach wiejskich w mieście Taiyuan, prowincji Shanxi, wprowadzono subwencje, aby zachęcić rolników do znacznego zmniejszenia uprawy kukurydzy. Do końca 2018 r. obszar uprawy kukurydzy w mieście ma zmniejszyć się o ponad połowę. Pola kukurydziane ma zastąpić uprawa owoców, warzyw i sadzenie kwiatów. Celem władz jest rewitalizacja obszarów wiejskich, które mają pełnić rolę również miejsc rekreacyjnych dla mieszkańców, a nie tylko produkcyjną.
5. Projekt ochrony mongolskich stepów przez ekspertów oceniany jest jako „ekologiczne morderstwo”, ponieważ spowoduje redukcję bioróżnorodności. Specjaliści alarmują,

¹⁶ Bloomberg News, *Why Bill Ackman and Coca-Cola Are Betting Big on Coffee in China*, bloomberg.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

że uprawy o wysokiej wydajności w obszarach wiejskich w Mongolii Wewnętrznej stopniowo niszczą lokalne obszary trawiaste oraz naturalny ekosystem stepów. Konieczna jest głębsza analiza różnych czynników powodujących problemy środowiskowe oraz zaproponowanie lepszych, niż zakładał pierwotny projekt, rozwiązań dla zrównoważonego rozwoju tych terenów¹⁷.

Tło

Kawa - symbol statusu w ChRL

Fundusz Ackman's Pershing Square zainwestował 900 mln USD w Starbucks Corp. ze względu na potencjał wzrostu sieci w Chinach, zaś Coca-Cola wykupiła za kwotę 5,1 mld USD Costa Coffee. Internetowy gigant Tencent również nie odpuszcza konkurencji – we współpracy z Luckin Coffee oraz Seesaw Coffee co 15 godzin otwiera nową kawiarnię w Chinach. Skąd ten popyt na kawę w Państwie Środka, w którym historycznie przez wieki dominowała herbata?

Gdy Starbucks wchodził do Chin, kawa była postrzegana jako zachodni zwyczaj. Chińczycy nie przepadali za smakiem kawy, a z pewnością jej regularnie nie pili. Fascynacja Zachodem sprawiła, że kawiarnie sieci Starbucks stały się miejscem spotkań towarzyskich i biznesowych. Ponadto napój kawowy z amerykańskiej sieci jest drogi, więc konsumenci, którzy wybierali Starbucks, mieli możliwość pokazać swój status majątkowy. Kubek z logo tej sieci stał się symbolem majątności i podążania za nowymi trendami.

Obecnie pozostałe sieci (Costa Coffee oraz Luckin Coffee) chcą wykorzystać ten trend poprzez pokazanie, że to nie Starbucks jest tym symbolem, a sama kawa. W tle odbywa się również rywalizacja technologiczna, a aplikacje do zamawiania kawy na wynos lub z dostawą są bardzo popularne.

Wnioski

Rząd

- Rynek rolny silnie podlega wpływowi władz centralnych. To dowód na to, że **wszelkie działania związane z rolnictwem (promocja polskich produktów rolnych) potrzebują aprobaty władz centralnych**, a najlepiej również lokalnych. W przypadku gdy rynek rolny jest już otwarty na polskie produkty, warto korzystać z chińskich rozwiązań technologicznych, na przykład z aplikacji Meican – która pozwala ominąć pośrednika.

¹⁷ 科技日报, 草原保护项目成“生态杀手”? 专家: 功大于过, xinhuanet.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

- **Przedsiębiorcy z rynku kawowego powinni rozważyć wejście na rynek chiński.** Trudno spodziewać się, aby nawet największe podmioty (Caffè Nero) miały szanse w konkurencji z Costą, Starbucksem czy Luckin Coffee. O sukcesie może jednak zdecydować inny czynnik niż wyścig technologiczny i otwieranie nowych kawiarni co kilka godzin. **Polskie firmy mogą postawić na unikalność, atmosferę czy tworzenie miejsc do spotkań, jednocześnie zapewniając wysokiej jakości usługi.** Taka ucieczka od produktu masowego może odnieść sukces w Chinach.

MOTORYZACJA

Streszczenie

- ▶ Rynek samochodów spowalnia w Chinach, mimo to sprzedaż samochodów luksusowych rośnie.
- ▶ Audi zwiększa swój udział w chińskim rynku. BMW również zwiększa swoją sprzedaż w Państwie Środka.
- ▶ Zaostrza się konkurencja na rynku samochodów elektrycznych. Nowe firmy cieszą się ogromnym zainteresowaniem inwestorów.

Wydarzenia

1. Chińska grupa Geely zawarła umowę z Daimlerem, która ma na celu debiut na rynku usług *ride-hailing* w Chinach. Spółki stworzą joint-venture, która ma stanowić realną konkurencję dla Didi Chuxing. Didi ma obecnie 90% udziału w rynku wartym 23 mld USD rocznie¹⁸.
2. Audi sprzedało w Chinach w pierwszych trzech kwartałach 2018 r. sprzedało 483 tys. nowych samochodów. Tym samym trzeci miesiąc z rzędu jest najlepiej sprzedającą się marką samochodów luksusowych w Chinach. Największą popularnością cieszą się tam modele SUV. Chiny odpowiadają za 47,1% światowej sprzedaży samochodów marki Audi¹⁹. Co więcej, Volkswagen zainwestuje 2,5 mld USD w joint venture z SAIC Motor Company, która ma zbudować nową fabrykę samochodów elektrycznych tej marki²⁰.
3. Dnia 1 listopada 2018 r. wejdą w życie przepisy wymuszające rejestrację skuterów elektrycznych w Pekinie. Karą za jazdę bez rejestracji ma być 20 RMB oraz zatrzymanie pojazdu. Do tej pory pojazdy te mogły uczestniczyć legalnie w ruchu drogowym bez posiadania tablic rejestracyjnych.
4. Sprzedaż samochodów Jaguar Land Rover w Chinach spadła o 50%, w związku z czym na dwa tygodnie zamknięto fabrykę w Solihull (Anglia).
5. Volkswagen oraz chiński koncern FAW Group Corporation (dawniej First Automobile Works) współpracują na rynku chińskim od 27 lat. Spółka FAW-Volkswagen, pierwsze chińsko-niemieckie joint venture produkujące samochody w Chinach, posiada obecnie

¹⁸ Edward Taylor, *Daimler and Geely in ride-hailing tie-up in China*, reuters.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

¹⁹ 新京报, 奥迪前三季度销量达48.3万辆, 销量打破纪录, xinhuanet.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

²⁰ Yilei Sun, Adam Jourdan, *SAIC VW starts work on \$2.5 billion China plant in Audi pivot*, reuters.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

- 10 fabryk samochodów w Państwie Środka, o zdolnościach produkcyjnych 3 mln samochodów rocznie. Przedstawiciele spółki zwracają uwagę na to, że ich współpraca przyczyniła się do inwestycji w wysokości 5 mld RMB dokonanych przez ich podwykonawców w mieście Qingdao.
6. Sprzedaż samochodów w Chinach zwalnia, jednak nie dotyczy to pojazdów luksusowych, co pokazuje przykład Audi, a także BMW. Druga z wymienionych firm odnotowała wzrost i już w październiku przekroczyła zeszłoroczną sprzedaż o 4%.
7. Chiński producent samochodów elektrycznych BYD ogłosił, że przewiduje, iż jego roczne dochody spadną o jedną trzecią. Spółka tłumaczy, że powodem tego spadku jest zwiększona konkurencja na rynku, spowodowana powstawaniem licznych start-upów. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
8. Byton, spółka z sektora NEV, może zdecydować się na pierwszą ofertę publiczną (IPO), a pozyskane w ten sposób środki przeznaczyć na ekspansję zagraniczną²¹. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
9. Start-up WM Motor Technology Co Ltd, produkujący samochody elektryczne w Państwie Środka, chce uzyskać 2 mld RMB w rundzie finansowania. 1 mld RMB ma pochodzić od chińskiego giganta internetowego Baidu. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**

Tło

Konkurencja coraz silniejsza na rynku NEV

W zeszłym miesiącu opisywaliśmy działania władz ChRL na rzecz konsolidacji rynku NEV (*New Energy Vehicle*). Konkurencja na tym rynku jest coraz silniejsza, lecz problemy z utrzymaniem się na nim nie dotyczą małych firm, lecz dużych producentów. Większe podmioty muszą konkurować nie tylko ze sobą wzajemnie, z zagraniczną konkurencją, ale również z licznie powstającymi w branży start-upami. Te ostatnie cieszą się ogromnym zainteresowaniem inwestorów i w krótkim czasie pozyskują spektakularne finansowanie, co znacznie utrudnia konkurencję dużym podmiotom. Dojrzałe firmy chińskie z sektora samochodów elektrycznych stoją przed dużym wyzwaniem – albo zrobią krok milowy, albo znikną z rynku.

Krokiem, który muszą wykonać, są akwizycje mniejszych konkurentów lub ekspansja zagraniczna. Tę drugą drogę wybiera Byton, który przygotowuje się do IPO. Z kolei Geely wchodzi we współpracę z Daimlerem, natomiast BYD walczy ze spadkiem dochodów.

Należy się spodziewać, że rynek szybko zweryfikuje zarówno nowo powstające firmy, jak i te, które wyrosły na koncerny przy wsparciu chińskiego rządu. Rozdrobniony rynek jest korzystny dla podwykonawców z Polski, którym łatwiej będzie nawiązać współpracę z małymi podmiotami niż z wielkimi koncernami.

²¹ Reuters, *China's Byton eyes IPO to fund expansion: Automobilwoche*, reuters.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

Wnioski

Rząd

- Rynek motoryzacyjny w Chinach podlega dynamicznym zmianom. Głównymi rozwijanymi sektorami są elektromobilność oraz samochody autonomiczne. Chiny zdają sobie sprawę z tego, że na tradycyjnym rynku (samochody spalinowe) nie uda im się dogonić Zachodu. Jednocześnie firmy zachodnie korzystają z tego, że samochody elektryczne cieszą się dużą popularnością w Chinach oraz z tego, że technologia ta rozwija się tam dużo szybciej niż na Zachodzie. **Rząd RP może przyjąć strategię rozwoju rynku motoryzacyjnego podobną do chińskiej. Zdając sobie sprawę z trudności w dogonieniu Zachodu w tradycyjnych technologiach, celowe wydaje się podjęcie kroków zmierzających do rozwoju technologii przyszłości.**

Przedsiębiorcy

- **Konsolidacja rynku motoryzacyjnego w Chinach będzie się odbywać stopniowo.** Koncerny straciły wsparcie Pekinu, a nowe firmy korzystają z zainteresowania inwestorów i pozyskują milionowe finansowanie. Sytuacja ta nie potrwa długo, z pewnością z biegiem czasu część z tych firm upadnie, a część zostanie przejęta przez koncerny. **To dobry czas, by nawiązać współpracę z małymi firmami, aby w przyszłości stać się ich podwykonawcami. Gdy firma dojrzeje lub stanie się częścią koncernu, być może uda się jej utrzymać ten status.**

ENERGETYKA I ŚRODOWISKO

Streszczenie

- ▶ Pekin znów musi mierzyć się z brakiem podaży gazu naturalnego. Jednocześnie podejmowane są działania mające na celu zapobiec nagłemu wzrostowi cen gazu (LNG).
- ▶ Chiny wybierając pomiędzy wzrostem gospodarczym a ochroną środowiska, w okresie spowolnienia gospodarczego i wojny celnej są bardziej skłonne pomagać gospodarce.
- ▶ Potwierdziły się dane na temat manipulowania odczytami zanieczyszczenia środowiska w niektórych chińskich prowincjach.

Wydarzenia

1. Regulator wezwał spółki skarbu państwa z sektora energetycznego (CNOOC, CNPC, Sinopec) do niemanipulowania cenami gazu ziemnego oraz nieprzekraczania ceny maksymalnej narzuconej przez rząd centralny.
2. Drugi reaktor Westinghouse AP1000 na wschodnim wybrzeżu Chin jest gotowy do oddania. Projekt przeszedł już testy wymagane do uruchomienia działalności komercyjnej. W zeszłym miesiącu pierwszy reaktor został oddany do użytku.
3. Pomimo dwudniowego spadku ceny benzyny, oczekuje się, że cena za litr osiągnie poziom 8 RMB. Jest to najwyższa cena od pięciu lat. Wzrost benzyny jest spowodowany zmniejszeniem ilości ropy naftowej importowanej do Chin²².
4. Chiński Minister Ekologii i Środowiska, Li Ganjie w swojej wypowiedzi wskazał na problem presji spowodowanej spowolnieniem gospodarczym, która wywierana jest na poluzowanie polityki ochrony środowiska. Wraz z nadejściem zimy w Chinach zanieczyszczenie powietrza zwiększa się w związku z okresem grzewczym. Wypowiedź tę należy odczytywać w kontekście słów Prezydenta ChRL Xi Jinpinga, który podkreślił, że rząd ChRL jest zdeterminowany, by walczyć z zanieczyszczeniem powietrza w sposób, który nie zaszkodzi dodatkowo gospodarce²³. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
5. Pekin zapowiedział, że jeszcze tej zimy ponad 1,2 mln gospodarstw domowych w 11 miastach prowincji Shanxi oraz Shaanxi zostanie przyłączonych do sieci ciepłownictwa opartego na gazie.
6. Centralna Inspekcja Ochrony Środowiska podsumowała kontrolę pomiaru zanieczyszczenia środowiska w 10 prowincjach Chin. Kontrola była skutkiem doniesień

²² 王璐, 国内油价将迎“四连涨” 时隔五年再入“8元”时代, people.com.cn (dostęp: 31.10.2018 r.).

²³ Reuters, China environment facing pressures from economic slowdown: minister, reuters.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

- o fałszowaniu wyników pomiarów w prowincji Heilongjiang. Wyniki potwierdzają, że przynajmniej w kilku miejscach doszło do fałszowania wyników. Ministerstwo Ekologii i Środowiska zapowiedziało stałe kontrole, aby taka sytuacja już się nie powtórzyła²⁴.
7. W związku z niepewnością, czy sankcje amerykańskie obejmą import ropy naftowej z Iranu, chińskie przedsiębiorstwa składają ogromne zamówienia tuż przed planowanym wprowadzeniem tego zakazu. Agencja Reutera podaje przykład zamówienia 22 mln baryłek, które mają zostać dostarczone do portu Dalian²⁵.
 8. Władze prowincji Jiangsu zdecydowały się wprowadzić nakaz ograniczenia produkcji przemysłu ciężkiego do 50-70% możliwości produkcyjnych. Jest to działanie zmierzające do ograniczenia zanieczyszczenia powietrza w okresie zimowym. Jiangsu jest hubem produkcyjnym wschodnich Chin.
 9. Dnia 24 października 2018 r. w Pekinie odbyła się czwarta World Plantation Conference, na której podkreślono, że Chiny zajmują pierwsze miejsce w zwiększaniu plantacji lasów. Obszar plantacji lasów w Chinach wynosi obecnie prawie 70 mln hektarów.

Tło

Wzrost gospodarczy czy czyste powietrze?

Chiny stają przed trudnym wyborem. Spowolnienie gospodarcze i wojna handlowa ze Stanami Zjednoczonymi z pewnością nie wpłyną pozytywnie na portfele mieszkańców Państwa Środka. Jednym z fundamentów władzy Partii Komunistycznej w Chinach jest szerokie poparcie społeczeństwa. Wraz z rozwojem gospodarczym i będącym jego następstwem bogaceniem się społeczeństwa chińskiego podstawowe potrzeby mieszkańców były coraz lepiej zaspokajane, więc obywatele zaczęli zwracać uwagę na inne niż dobra materialne elementy składające się na jakość życia, takie jak jakość powietrza. Wzrost gospodarczy ChRL odbywał się w oparciu o rozwój przemysłu ciężkiego, z pominięciem zasad zrównoważonego rozwoju. Obecnie władze ChRL chcą walczyć z zanieczyszczeniem powietrza, jednak zdają sobie sprawę z tego, że walka ta odbywa się kosztem gospodarki.

Głównymi działaniami na rzecz poprawy jakości powietrza są: zmniejszenie możliwości produkcyjnych fabryk w okresach silnego zanieczyszczenia powietrza; zalesianie terenów; przejście z węgla na gaz. Wszystkie te elementy wiążą się ze wzrostem kosztów produkcji. Pekin próbuje równoważyć te działania tak, aby gospodarka jak najmniej odczuła skutki polityki środowiskowej. Zdaje się, że w najbliższym czasie priorytet zostanie czasowo przesunięty w stronę gospodarczą.

²⁴ 经济参考报, 中央环保督察“回头看”: 弄虚作假现象依然存在, people.com.cn (dostęp: 31.10.2018 r.).

²⁵ Florence Tan, Chen Aizhu, *With few buyers, Iranian oil armada heads to China ahead of U.S. sanctions*, reuters.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

Wnioski

Rząd

- **Rozmiar gospodarki chińskiej powoduje silne uzależnienie tego kraju od importu surowców naturalnych, w szczególności energetycznych.** Z tego względu Pekin jest niezbyt skłonny do wymierzania sankcji któremukolwiek z dostawców (w tym przypadku – Iranowi).
- **Transformacja z węgla na gaz w Chinach postępuje szybko, jednocześnie Pekin ma problem z zapewnieniem wystarczających dostaw gazu. Elektrownie jądrowe mają po części rozwiązać ten problem,** zmniejszając zarówno zapotrzebowanie na gaz, jak i użycie węgla w energetyce.

Samorząd

- **Kluczowe w działaniach na rzecz poprawy powietrza w Chinach jest przyłączanie osiedli mieszkaniowych do sieci ciepłowniczych.** To jedno z rozwiązań, które jest promowane przez rząd centralny, zwłaszcza po tym, jak wymiana piecyków węglowych na gazowe nie postępowała wystarczająco szybko. **Za rozwój sieci ciepłowniczych w Chinach odpowiadają samorządy.**

POLITYKA MIĘDZYNARODOWA

Streszczenie

- ▶ Stany Zjednoczone akcentują militarną stronę konfliktu handlowego z Chinami.
- ▶ Pekin kolejny raz zmniejsza stawki celne.
- ▶ Chiny starają się zacieśnić współpracę w regionie. Premier Japonii składa oficjalną wizytę w Chinach.
- ▶ Chiny sprzeciwiają się zakazowi importu ropy naftowej z Iranu.

Wydarzenia

1. Dnia 20 października 2018 r. Prezydent Donald Trump zapowiedział wycofanie się z układu o całkowitej likwidacji pocisków rakietowych pośredniego zasięgu. Oficjalnym powodem tego ma być naruszenie przez Rosję umowy. W tle pojawia się wątek Chin, które nie będąc stroną traktatu, mogą rozwijać takie pociski. **Szerzej na ten temat w dziale „Tło”.**
2. Od 1 listopada 2018 r. wejdą w życie nowe stawki celne w imporcie do Chin. Pekin obniża stawki celne na metale oraz tekstylia z 11,5% na 8,4%²⁶. Jest to druga obniżka stawek celnych w ostatnich miesiącach.
3. Dnia 18 października 2018 r. odbyło się pierwsze spotkanie ministrów energii krajów położonych na trasie „Pasa i Szlaku”. Polski minister energii nie był obecny na tym spotkaniu.
4. Dnia 23 października 2018 r. Premier Japonii Shinzo Abe spotkał się z Premierem ChRL Li Keqiangiem oraz Prezydentem ChRL Xi Jinpingiem. Spotkanie przebiegło w dobrej atmosferze, a jego głównym rezultatem oprócz umowy dotyczącej wymiany walut jest deklaracja współpracy zamiast konkurowania.
5. Chiny jako jeden z trzech krajów sprzeciwiają się amerykańskiemu zakazowi importu ropy naftowej z Iranu. Zakaz powinien wejść w życie 5 listopada 2018 r. Pekin argumentuje, że światowe złoża są zbyt małe, by pokryć zapotrzebowanie wszystkich krajów.
6. Filipiński minister spraw zagranicznych Teodoro Locsin stwierdził, że wątpi, czy krajom ASEAN²⁷ wraz z Chinami uda się wypracować zasady regulujące sytuację prawną na Morzu Południowochińskim.

²⁶ Na wymienione produkty.

²⁷ Association of South East Asian Nations (Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej).

7. Rząd USA opublikował stanowisko, w którym wskazuje, że Rosja, Chiny oraz Iran starały się zakłócić przebieg wyborów do Kongresu USA poprzez użycie nowych technologii. Jednak tylko obywatelce Rosji postawiono w związku ze sprawą zarzuty.
8. Departament Skarbu Państwa USA w swoim półrocznym podsumowaniu sytuacji na rynkach walutowych nie potwierdził zarzutów Prezydenta Donalda Trumpa, jakoby Chiny manipulowały walutą w ostatnim okresie.
9. Palestyna podpisała memorandum w sprawie wolnego handlu z Chinami. Memorandum ma rozpocząć proces negocjacji właściwej umowy.
10. Na początku listopada w Chinach oficjalną wizytę złoży Premier Pakistanu Imran Khan. Agencja Reutersa donosi, że premier będzie starał się wynegocjować pożyczki od rządu chińskiego.
11. LNG Ltd., australijska spółka zajmująca się produkcją LNG, wstrzymuje się z decyzją o budowie terminala LNG w USA. Spółka rozważa, czy wojna handlowa i cła na LNG ze Stanów Zjednoczonych nie wpłyną negatywnie na jej działalność, a tym samym – czy inwestycja będzie opłacalna.

Tło

Militarne aspekty wojny handlowej pomiędzy USA a Chinami

Największe obawy w związku z wojną handlową pomiędzy USA a Chinami budzi potencjalny konflikt militarny. Po trzeciej rundzie nakładania wzajemnych ceł nadal brak sygnałów, że konflikt mógłby się zakończyć w krótkim czasie. Jednocześnie coraz wyraźniej widać, na razie w sferze deklaratoryjnej, przygotowania do potencjalnego konfliktu zbrojnego. **W dalszym ciągu najprawdopodobniejszym scenariuszem jest wybuch nowej zimnej wojny, w której oba kraje zwiększą nakłady militarne i skupią się na budowaniu partnerstw strategicznych w celu zniechęcenia drugiej strony do rzeczywistych działań militarnych.** Niemniej jednak pojawiają się głosy ekspertów (w szczególności J. Bartosiak) o realnym zagrożeniu tradycyjnym konfliktem zbrojnym.

Widać to zwłaszcza po stronie amerykańskiej, w zapowiedzi wystąpienia z Układu o całkowitej likwidacji pocisków raketowych pośredniego zasięgu²⁸ ze względu na argumentowaną przewagę chińską w rozwijaniu pocisków średniego zasięgu²⁹, jak i w ostrych wypowiedziach asystenta sekretarza stanu ds. Europy i Euroazji Wessa Mitchella oraz wiceprezydenta Mike'a Pence'a³⁰. Strona chińska jednak również nie ustępuje, wypowiedź Xi Jinpinga o przygotowaniu się do toczenia wojny została odebrana w tym samym tonie³¹.

²⁸ Głos Johna Boltana, doradcy Białego Domu, oraz Dana Blumenthala byłego pracownika Pentagonu; więcej na ten temat: Phil Stewart, *Trump's missile treaty pullout could escalate tension with China*, reuters.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

²⁹ Na przykład DF-26 intermediate-range ballistic missile (IRBM).

³⁰ Bartłomiej Radziejewski, *Wess Mitchell: nowa polityka powstrzymywania, Europa i polski zwornik*, nowakonfederacja.pl (dostęp 31.10.2018 r.)

³¹ Artur Bartkiewicz, *Prezydent Chin do armii: Przygotowujcie się do wojny*, rp.pl (dostęp 31.10.2018 r.).

Wnioski

Rząd

- Oczekiwania amerykańskiego sojusznika wobec Europy Środkowo-Wschodniej stają się coraz wyraźniejsze. **Waszyngton oczekuje jasnej deklaracji i opowiedzenia się po jednej ze stron. Jednocześnie ma problem ze skonstruowaniem oferty, która mogłaby zrekompensować poniesione straty z tego powodu. Konflikt polityczny nie powinien jednak stać na przeszkodzie relacjom handlowym.**
- **Jednocześnie obniżka stawek celnych jest dobrym momentem, aby skupić się na wsparciu polskiego eksportu do Chin.** Pekin stara się uzupełniać brak podaży ze strony amerykańskich firm. Obecna obniżka dotyczy tekstyliów oraz metali. **Warto rozważyć, czy przemysł odzieżowy w Polsce jest wystarczająco konkurencyjny, aby wejść na rynek chiński. To dobry znak również dla KGHM Polska Miedź SA.**

Samorząd

- Samorządy mogą odegrać kluczową rolę w stosunkach polsko-chińskich. Przede wszystkim w **identyfikacji i wsparciu producentów, którzy mają potencjał eksportowy.** Ważne jest **zapewnienie przedsiębiorcom dostępu do informacji o istniejących możliwościach ekspansji na rynek Państwa Środka.** Jednocześnie konflikt polityczny może w przyszłości spowodować, że władze krajowe nie będą podejmowały działań mających na celu promocję kontaktów handlowych z ChRL. Ciężar ten może częściowo zostać przeniesiony na samorząd.

EDUKACJA, TURYSTYKA ORAZ SPORT

Streszczenie

- ▶ Chińskie uczelnie awansują w rankingu QS Asia University.
- ▶ Kontrowersje wywołuje dyskryminacja turystów po 60. roku życia.
- ▶ Grecy starają się przyciągnąć chińskich turystów poprzez legalizację pobytu przez inwestycje w nieruchomości.

Wydarzenia

1. Ranking QS Asia University opublikował listę najlepszych 500 uniwersytetów w Azji. Pierwsze miejsce zajął National University of Singapore, za liderem znajduje się University of Hong Kong, a trzecie miejsce otrzymał Nanyang Technological University. Łącznie 157 uniwersytetów z Chin weszło do pierwszej 500 szkół wyższych w Azji, zajmując pierwsze miejsce wśród wszystkich krajów azjatyckich. Wśród 20 najlepszych uniwersytetów z Chin kontynentalnych pochodzi pięć, czyli o dwa więcej niż przed rokiem, a każda uczelnia chińska ma wyższą pozycję w rankingu w porównaniu do zeszłego roku.
2. W Chinach rośnie rynek aplikacji edukacyjnych. Obecnie dostępnych jest 142 mln kursów online. Jednak tylko 18,2% jest rzeczywiście wykorzystywane. Część z nich skierowana jest do najmłodszych odbiorców (szkoła podstawowa). Władze ChRL są zaniepokojone reklamami występującymi w tych aplikacjach. Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Edukacji preferowane są aplikacje płatne bez reklam. Aplikacje zawierające reklamy, w szczególności te ukryte, będą zakazywane.
3. Chińskie biura podróży dyskryminują osoby po 60. roku życia. Pomimo zakazu polityki dyskryminacyjnej, biura turystyczne ustalają limity wiekowe dla realizowanych wycieczek. Związane jest to z obawami zaistnienia nagłych wypadków oraz konieczności zapewnienia opieki ludziom starszym. Według szacunków „China Daily” osoby starsze odpowiadają za 20% rynku turystycznego.
4. Wraz z początkiem października w Chinach obchodzone jest święto upamiętniające proklamację ChRL przez Mao Zedonga w 1949 r. Co roku święto rozpoczyna tzw. Złoty Tydzień. W tym roku w trakcie świąt w podróży po kraju było 726 mln Chińczyków, co stanowi wzrost o 9,43% rok do roku. Przychody z turystyki krajowej osiągnęły wysokość 599,08 mld juanów, co stanowi wzrost o 9,04%. Wzrosły również podróże zagraniczne Chińczyków – kraje leżące wzdłuż „Pasa i Szlaku” zaczęły pojawiać się na liście częstych celów podróży chińskich turystów; są to np.: Chorwacja, Serbia, Gruzja i Azerbejdżan.

5. Największy kryty ośrodek narciarski powstanie w Szanghaju, w dzielnicy Pudong. Zimowy park, zwany Wintastar Shanghai, będzie trzykrotnie większy niż jego odpowiednik w Dubaju. Ośrodek jest jedną z wielu nowych inicjatyw zmierzających do zapewnienia rozrywek stworzonych z myślą o dynamicznie powiększającej się klasie średniej. Przewiduje się, że liczba osób sklasyfikowanych jako klasa średnia osiągnie 700 mln do 2020 r., podczas gdy w 2002 r. grupa ta liczyła zaledwie 80 mln Chińczyków.
6. Każdego tygodnia setki chińskich inwestorów przybywają na lotnisko w Atenach, gdzie witają ich greccy agenci nieruchomości, którzy oferują mieszkania na sprzedaż. Grecja przyciąga chińskich kupców niskimi cenami nieruchomości oraz tak zwaną „złotą wizą”, która zapewnia odnawialne zezwolenie na pobyt na okres pięciu lat w zamian za zainwestowanie 250 tys. EUR w nieruchomości. Zakup dwóch lub trzech apartamentów w Atenach za łączną cenę 250 tys. EUR jest aktualnie równoważny z kupnem 30-metrowego mieszkania w Pekinie, w dobrej lokalizacji.

Tło

Turystyka osób starszych

W Państwie Środka osoby starsze odpowiadają za 20% całego rynku turystycznego. Jednocześnie są one dyskryminowane przez biura podróży, które ze względu na ryzyko dodatkowych kosztów i problemów odmawiają świadczenia im usług. Związane jest to z nieuregulowanym sektorem ubezpieczeń, który pozwala w przypadku wypadku domagać się odszkodowania od wielu stron, łącznie z organizatorem wycieczki, co skutecznie zniechęca podmioty gospodarcze do oferowania swoich usług seniorom. Seniorzy preferują wycieczki krajowe, ale coraz większym zainteresowaniem cieszą się wśród nich również kraje europejskie, w których problem ubezpieczeń nie istnieje.

Wnioski

Rząd	► Państwo Środka awansuje w rankingach uczelni kolejny rok z rzędu. To skutek ekspansywnego finansowania nauki wyższej oraz badań naukowych. Finansowanie chińskich uczelni, pomimo braku czesnego, nie odbiega od finansowania czołowych ośrodków amerykańskich. Chińskie uczelnie chętnie podejmują współpracę z uczelniami z Polski. To dobra okazja, aby budować współpracę akademicką na każdym poziomie.
Samorząd	► Samorządy mogą wykorzystać dyskryminację seniorów na chińskim rynku turystycznym do promowania polskich sanatoriów i regionów znane z prozdrowotnych warunków (polskie morze, góry czy agroturystyka). W Polsce istnieją liczne sanatoria, jednak wątpliwe jest, czy są one przygotowane do obsługi klientów z Chin. Samorządy wraz z takimi ośrodkami mogą wspólnie przygotować się na napływ chińskich turystów i promować się w Państwie Środka.

DODATEK SEKTOROWY

RYNEK GIER

Międzynarodowy sukces firmy CD Projekt Red, twórcy serii gier „Wiedźmin”, powinien zachęcić inne polskie studia do podejmowania kolejnych zagranicznych ekspansji. Zaprezentowane poniżej argumenty przemawiają za tym, że rynek chiński wydaje się naturalnym kolejnym etapem rozwoju krajowej branży gier. Chiny posiadają największy rynek pod względem liczby użytkowników oraz przychodów w branży. Choć obecne wstrzymanie wydawania licencji budzi niepokój, to rynek ten ze względu na swój rozmiar powinien być potraktowany priorytetowo przez naszych twórców gier.

Rynek gier w Chinach

Chiński rynek odpowiada za 25% globalnych dochodów z branży gier. Według prognoz segment gier na PC zanotuje wzrost dochodów z 15,5 mld USD do 17,4 mld USD w 2022 r. Natomiast prognozowana liczba graczy ma wynieść wówczas 350 mln. W tym samym okresie dochody z segmentu gier na urządzenia mobilne mają osiągnąć poziom 24,7 mld USD (obecnie jest to 16 mld USD)³².

Wszystkie powyższe dane uzyskano przy wskaźniku penetracji Internetu na poziomie 53,2%³³ – dla porównania w Europie Zachodniej ten wskaźnik wynosi 73,6%³⁴. W przypadku stopniowego zmniejszania się tej luki chiński rynek gier i jego dalsza penetracja będą uważnie śledzone przez międzynarodowe firmy.

Zmieniają się również proporcje w przypadku nowych urządzeń podłączanych do sieci internetowej: odsetek komputerów stacjonarnych spadł do 22,7%, podczas gdy odsetek użytkowników telefonów komórkowych (głównie smartfonów) wzrósł do 80,3%³⁵.

Rzeczywiste przychody ze sprzedaży chińskiego przemysłu gier wzrosły z 18,56 mld RMB w 2008 r. do 203,61 mld RMB w 2017 r. Roczna stopa wzrostu w tym okresie wyniosła 30,49%³⁶. W 2022 r. wartość dochodu całego rynku gier w Chinach ma wynieść około 42 mld USD³⁷.

³² Game Industry, *Chinese games market expected to reach \$42bn revenue by 2022*, gameindustry.biz (dostęp: 24.10.2018 r.).

³³ Baijiahao, *游戏行业的现状及未来*, baijiahao.baidu.com (dostęp: 14.10.2018 r.).

³⁴ Statista, *Western Europe Internet User Penetration*, statista.com (dostęp: 28.10.2018 r.).

³⁵ Baijiahao, *游戏行业的现状及未来...*

³⁶ China Information Industry Network, *2018年中国网络游戏行业发展现状及发展趋势分析*, chyxx.com (dostęp: 22.10.2018 r.).

³⁷ Game Industry, *Chinese games market...*

Gry na urządzenia mobilne (ang. *mobile gaming*) generują znaczną część przychodów sektora; mimo ich znacznego udziału w uzyskanych przychodach, tempo wzrostu spadło z 50% do 13%³⁸.

W pierwszej połowie 2018 r. rynek odnotował dochody w wysokości 15 mld USD, co stanowi 5-procentowy wzrost w porównaniu do analogicznego okresu w ubiegłym roku. Po raz pierwszy od 2009 r. wzrost ten jest jednocyfrowy, a nie dwucyfrowy.³⁹

Od stycznia do czerwca 2018 r. faktyczne przychody ze sprzedaży chińskiego rynku gier wyniosły 100,5 mld RMB, co stanowi wzrost o 5,2% rok do roku⁴⁰.

Główne czynniki rozwoju branży

Jednym z głównych czynników umożliwiających dotychczasowy rozwój branży jest szeroka rzesza graczy. Obecnie jest ich 527 mln, z czego 458 mln stanowią użytkownicy gier mobilnych⁴¹.

Według innych danych liczba chińskich użytkowników gier osiągnęła 530 mln, co stanowi wzrost o 4% rok do roku. Wśród nich liczba użytkowników gier mobilnych wyniosła 460 mln, a zatem mamy do czynienia ze wzrostem o 5,4% w ciągu roku⁴². Ciągły wzrost liczby użytkowników Internetu sprzyja stałemu wzrostowi branży gier online⁴³.

Kolejny aspekt to metody płatności, które są stale wzbogacane, a nowe nawyki płatnicze użytkowników są stopniowo kształtowane⁴⁴. Dotyczy to zakupów gier na różnych platformach, w systemie mikropłatności czy specjalnych „eventach” (krótkookresowe wyprzedaże „waluty gry”). Oprócz tego innowacje technologiczne i ulepszenia produktów ułatwiają rozwój przemysłu⁴⁵.

Podczas największej konwencji gier *ChinaJoy* (中国国际数码互动娱乐展览会) w Szangha-ju najważniejsze firmy deweloperskie podkreśliły, że głównymi czynnikami wpływającymi na spowolnienie w branży są:

- ▶ spadek tempa wzrostu dochodów,
- ▶ względne nasycenie rynku,
- ▶ pojawienie się aplikacji Douyin (抖音) i Kuaishou (快手), umożliwiających oglądanie krótkich filmów online, na które użytkownicy poświęcają około 9% czasu używania smartfonów⁴⁶.

³⁸ South China Morning Post, *China's gaming industry suffers revenue slowdown as new government body kills approval of upcoming titles*, scmp.com (dostęp: 22.10.2018 r.).

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ Huxiu, *游戏行业面临拐点, 可否海外求生?*, huxiu.com (dostęp: 25.10.2018 r.).

⁴¹ The Star Online, *China's gaming industry suffers as new govt body kills approval of upcoming titles*, thestar.com (dostęp: 23.10.2018 r.).

⁴² Huxiu, *游戏行业面临拐点...*

⁴³ China Information Industry Network, *2018年中国网络游戏行业发展现状及发展趋势分析...*

⁴⁴ China Information Industry Network, *2018年中国网络游戏行业发展现状及发展趋势分析...*

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ People's Daily, *ChinaJoy: A glimpse into China's gaming industry*, people.cn (dostęp: 29.10.2018 r.).

Kolejny element to homogenizacja gier. Gry, zwłaszcza gry internetowe i mobilne, mają niski próg techniczny, krótki cykl rozwoju i niskie nakłady kapitałowe, co skłoniło wielu producentów do pójścia w ślady prekursorów. Twórcy gier, którzy nie posiadają możliwości innowacji, powielają produkty czy nawet imitują je⁴⁷.

Kierunki rozwoju gier

Gigantami na chińskim rynku gier są Tencent Holdings (腾讯) oraz NetEase (网易), to do nich należy 10 najpopularniejszych w 2018 r. gier. Największym hitem jest gra „Honor of King” (傳說對決)⁴⁸.

Gra pt. „Chinese Parents” (中国式家长) znajduje się wśród najlepiej sprzedających się gier na platformie Steam. Gra ta pojawiła się na rynku we wrześniu 2018 r. i od razu stała się przebojem. Jako jedyna chińskojęzyczna gra otrzymała ponad 4 tys. recenzji, z których większość (90%) jest pozytywna. Celem tej gry jest wykształcenie dziecka i posłanie go na prestiżową uczelnię. Po udanym wychowaniu” dziecka raz jeszcze można rozpocząć rozgrywkę, w której kolejny potomek „dziedziczy” geny starszego rodzeństwa⁴⁹.

Nawiązanie do chińskiej tradycji i kultury miało istotny wpływ na popularność tej gry (np. chwalenie się osiągnięciami dziecka przed rodziną czy początkowe odmawianie przyjęcia prezentów na chiński nowy rok, aby ostatecznie je przyjąć). Gra jest skierowana do osób, które doświadczyły takiego stylu wychowania, oraz do nowego pokolenia, które wychowywano kładąc już mniejszy nacisk na tradycję⁵⁰.

Kolejną popularną pozycją jest „The Scroll of Taiwu” (太吾绘卷). Jest to gra typu sztuki walki RPG (*role playing game*). W ciągu dwóch tygodni zakupiono ją ponad 500 tys. razy⁵¹. Cechą wspólną wymienionych pozycji jest umiejętnie połączenie fabuły, grafiki oraz systemu płatności.

Podstawowym narzędziem maksymalizacji monetyzacji są specjalne „wydarzenia” w poszczególnych grach oraz dodatkowe promocje, podczas których można nabyć „walutę” gry po obniżonych cenach. Do tego celu służą liczne okna *pop-up* oraz informacje podawane na stronie dewelopera⁵².

⁴⁷ China Information Industry Network, 2018年中国网络游戏行业发展现状及发展趋势分析...

⁴⁸ South China Morning Post, *China's gaming industry...*

⁴⁹ South China Morning Post, *Chinese game which simulates what it's like to be a parent tops Steam charts, beating Grand Theft Auto*, scmp.com, (dostęp 26.10.2018)

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Venga Global, *Understanding the Chinese Game Industry*, vengaglobal (dostęp: 30.10.2018 r.).

Gry na PC

Największą popularnością cieszą się gry typu e-sports oraz *battle royal*⁵³. Najważniejszym graczem segmentu jest Tencent Holding, który posiada ponad 51% lokalnego rynku gier⁵⁴.

Natomiast niegdyś cieszące się ogromną popularnością gry przeglądarkowe od 2013 r. nieprzerwanie tracą graczy. Obecnie baza takich użytkowników wynosi 257 mln, podczas gdy w 2013 r. było ich prawie 330 mln⁵⁵.

Gry na urządzenia mobilne

Według różnych danych rynek gier na urządzenia mobilne ma wyprzedzić, bądź już wyprzedził, sektor gier na PC. Przewiduje się, że w 2022 r. gry mobilne będą stanowić 2/3 lokalnego rynku. Ważnym aspektem rynku jest czas poświęcany na rozrywkę. W segmencie gier mobilnych 32,6% użytkowników stwierdziło, że spędza około 1-2 godziny dziennie na grach mobilnych⁵⁶.

W 2017 r. w Chinach wydanych zostało 9310 gier, w tym gry mobilne stanowiły 96%, a gry na przeglądarkę – 2,3%⁵⁷.

Choć sektor gier mobilnych nieco zwolnił w tym roku, jego udział w rynku nadal osiągnął wskaźnik wzrostu na poziomie 9,5%, z całkowitym udziałem na poziomie 65,7%⁵⁸.

Charakterystyka konsumentów

Szacuje się, że wciąż jest duża liczba potencjalnych użytkowników gier mobilnych urodzonych przed 2000 r. i w latach następnych. W 2016 r. całkowita populacja urodzonych po 2000 r. osiągnęła 147 mln, a urządzenia mobilne mają wśród nich bardzo wysoki wskaźnik penetracji, wynoszący 64,6%⁵⁹.

Co ciekawe, w drugiej połowie 2017 r. wskaźnik liczby kobiet graczy osiągnął poziom 47,60%, podczas gdy w pierwszej połowie tego samego roku liczba ta wciąż wynosiła 43,30%. Ponadto w przypadku graczy w wieku 35+ w latach 2011-2017 odsetek „starszych” graczy również wzrósł – z 4% do 24,4%, zatem jest to grupa, o której twórcy gier nie powinni zapominać⁶⁰.

⁵³ Game Industry.biz, *Chinese games market...*

⁵⁴ Statista, *Gaming in China*, statista.com (dostęp: 24.10.2018 r.).

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ Game Industry.biz, *Chinese games market...*

⁵⁷ Baijiahao, *游戏行业的现状及未来...*

⁵⁸ Baijiahao, *游戏行业的现状及未来...*

⁵⁹ China Information Industry Network, *2018年中国网络游戏行业发展现状及发展趋势分析...*

⁶⁰ Tencent Games, *去年收入破2000亿 但游戏行业瓶颈已现*, games.qq.com (dostęp: 12.09.2018 r.).

Do 2016 r. prawie trzy czwarte gier zostało zakupionych na podstawie jednorazowej płatności. Natomiast wielkość wydatków kształtowała się następująco:

- ▶ najwyższy odsetek – 26% – graczy wydał na gry 500 RMB;
- ▶ 21,4% wydało 500–1 499 RMB;
- ▶ 25,9% wydało 1500 RMB i więcej⁶¹.

Wpływ regulacji rządowych na teraźniejszy i przyszły rozwój branży

W dniu 28 marca br. chińska Krajowa Administracja Radia i Telewizji (SART – National Radio and Television Administration 国家广播电视总局, dawniej SARFT), organ nadzorujący wydawanie licencji na gry komputerowe, zawiesiła wydawanie pozwoleń. Decyzję tę motywowano ogólnorządowym programem wzmocnienia kontroli nad dostępem do programów internetowych, mającym na celu przede wszystkim ograniczenie dostępu nieletnim do zakazanych treści⁶².

Wcześniej chińskie Ministerstwo Edukacji (中华人民共和国教育部) we współpracy z ośmioma innymi departamentami, m.in. z Ministerstwem Zdrowia (中华人民共和国卫生部), opracowało „Wszechstronny plan zapobiegania i kontroli krótkowzroczności u dzieci i młodzieży” (综合防控儿童青少年近视实施方案). Przepisy dotyczą wdrażania ogólnej regulacji gier online⁶³.

Dokument Ministerstwa Edukacji omawia nasilenie problemu krótkowzroczności u młodych ludzi i obwinia telefony komórkowe oraz inne urządzenia elektroniczne za obecny stan. Program potrwa do 2023 r.⁶⁴

W odpowiedzi na zaostrenie polityki rządowej wobec twórców gier Tencent wdraża system rozpoznawania twarzy w celu wykrywania nieletnich nielegalnie korzystających z gry „Honour of Kings”⁶⁵. Dotychczasowe działania firm komputerowych oraz agencji rządowych mają zapewnić lepszą ochronę dzieci przed potencjalnie szkodliwym działaniem gier na umysł oraz wzrok. Z podobnych powodów jeszcze bardziej restrykcyjne regulacje obowiązują w Korei, gdzie wprowadzono limity czasowe na korzystanie z gier komputerowych⁶⁶. Podobna sytuacja może wystąpić w Państwie Środka.

⁶¹ China Information Industry Network, 2018年中国网络游戏行业发展现状及发展趋势分析...

⁶² South China Morning Post, *China's gaming industry suffers...*

⁶³ Huxiu, 游戏行业面临拐点....

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ South China Morning Post, *Tencent employs facial recognition to detect minors in top-grossing mobile game Honour of Kings*, scmp.com (dostęp: 27.10.2018 r.).

⁶⁶ South China Morning Post, *China's games industry at a turning point amid regulatory crackdown, with Korea offering a vision of its future*, scmp.com (dostęp: 31.10.2018 r.).

Perspektywy/implikacje

- ▶ Wprowadzający gry na rynek chiński powinni zwrócić uwagę na cztery elementy:
 - tłumaczenie – oprócz zadbania o dobrą jakość tłumaczenia należy także wprowadzić elementy kulturowe oraz legendy, np. tradycyjne chińskie kostiumy dla bohaterów czy nawiązanie do smoków. Niezależnie od typu gry jej treść jest równie istotna, co aspekt grywalności;
 - *hack'n'slash* – większość popularnych w Chinach gier opiera się na masowym pokonywaniu przeciwników oraz obrażeniach liczonych w milionach czy miliardach;
 - nowe gry – jako że rynek jest nastawiony na wydawanie dużej ilości gier, ważne jest, aby polscy programiści mogli na bieżąco wydawać nowe pozycje;
 - dostosowanie elementów gry do języka chińskiego – chińskie znaki zajmują mniej miejsca, co jest szczególnie istotne podczas tworzenia *user interface* (UI); ponadto warto pamiętać o tym, że chińscy gracze preferują kolorowy i bogaty panel kontrolny.
- ▶ Ze względu na wyższe tempo wzrostu sektora gier na urządzenia mobilne i krótszy czas potrzebny na tworzenie takich aplikacji polscy twórcy gier powinni skupić się na tym segmencie. W Chinach urządzenia mobilne są dużo popularniejsze niż PC czy laptopy ze względu na ich cenę. Chińczycy z komputerów korzystają najczęściej w kafejkach internetowych.
- ▶ Gry, które posiadają bogate *storyline*, wzbogacone o elementy kultury czy bazujące na legendach, mają większe szanse na powodzenie niż gry, które są zupełnie oderwane od historii czy mitów.
- ▶ Lepiej jest tworzyć wiele gier jednocześnie, niż rozwijać tylko jedną pozycję. Mogą one być powiązane czy też potraktowane jako kontynuacja poprzedniej wersji, ale teoretycznie łatwiej jest wprowadzać nowe gry.
- ▶ Ze względu na wstrzymanie ostatnio procedur wydawania licencji na sprzedaż gier polscy deweloperzy będą musieli przeczekać ten okres, tym bardziej że kiedy licencje znowu zaczną być wydawane, pierwszeństwo będą miały gry chińskich producentów.

POLSKIE CENTRUM STUDIÓW NAD PRAWEM I GOSPODARKĄ CHIN
WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa
china.law@wpia.uw.edu.pl

Piotr Grzebyk

Kierownik Centrum
+48 506 019 551, p.grzebyk@wpia.uw.edu.pl

Maximilian Piekut

Zastępca Kierownika
+48 575 777 688, m.piekut@wpia.uw.edu.pl